

sems ERA

SUSTAINABLE SOLUTIONS

Biz Buyuz

Duruşumuz, ilkelerimiz, değerlerimiz, sözlerimiz ve çizgilerimiz — yaşayan kararlarımızdan damıtıldı.

Bu belge bir tanıtım metni değildir. Kim olduğumuzun, neyi asla yapmayacağımızın ve neye ömür adadığımızın kayıdır. Burada yazan her cümle, gündelik işleyişimizin içinde yaşayan, tek tek verilmiş kararların damıtılmış hâlidir. Vitrin için yazılmadı; vitrinle işimiz de bu kadar.

I. Duruş

Bir çağın kapandığı yerde duruyoruz. Kâğıdı ekrana çevirme işi bitti; o iş artık sıradanlaştı. Kırk yıldır yazılım, sanayi çağının örgüt şemasını kopyaladı: her sektöre ayrı bir çözüm, her işe ayrı bir kutu. Biz bu haritayı reddediyoruz. Dünyada "sektör" diye bir şey yaşamaz; kapıdan giren varlıklar ve aralarında akan kaynaklarla taahhütler yaşar. Yazılımı sektörlere göre değil, varlıklara ve akışlara göre örgütlüyoruz — planlama merkezde, sektör yalnız kabukta.

Herkes ve her şey içiniz. İnsan, kurum, kamu, makine, vekil, cihaz, nesne — sistemimizde her varlığın yeri vardır. Her birim kullandığı kadar faydalanır ve kullandığı kadar maliyetlenir. Fayda ile bedel aynı terazide tartılır; terazinin iki kefesi de herkese açıktır.

Önce kendi aşımızı yeriz. Kendi aşını yemeyen aşçıya kimse güvenmez. Her yeteneğimizin ilk müşterisi kendimiziz; bir işin başkasına yaradığını söylemeden önce kendi mutfağımızda ölçeriz. Referansımız broşür değil, yaşanmış ve ölçülmüş iştir.

Kaynağın israfına karşıyız. Bir kuruşun israf edilmesini istemeyiz; ama bir kuruşu kurtarmak için bin liralık hesap da döndürmeyiz. Ölçünün ölçüsü vardır: kayıt tutmanın bedeli, kaydın kurtardığından büyükse o kayıt tutulmaz. İsfraf yalnız para değildir — emek, dikkat, zaman ve doğanın verdiği her şey kaynaktır ve her kaynağın dengesi gözetilir.

Sarmaşık gibi büyürüz. Önden büyük binalar kurmayız; her dal, bir yerde kök tutup kanıt verdikçe uzar. Zorla satmayız, zorla taşımayız; işe yaradığı ölçülen şey kendi yolunu bulur. Büyüme hızımızın ölçüsü dal sayısı değil, defterde ölçülmüş gerçek faydadır.

II. İlkeler

1. Geçmişe damga atılamaz. Kesinleşmiş hiçbir kayıt değiştirilemez ve silinemez. Hata örtülmez; düzeltme, yetkisi kanıtlı ve gerekçesi yazılı yeni bir kayıtla yapılır — düzeltmenin kendisi de tarihe geçer. Sessiz düzenleme diye bir şey yoktur. Hafızası oynanabilir bir kurum, sözü güvenilir bir kurum olamaz.

2. Kanıtsız pay olmaz. Katkı, iddiayla değil kanıtlarla ölçülür. Öngörü, sonuç belli olmadan önce mühürlenir; sonra iş yapılır; sonra ölçülür. İsabet de sapma da dürüst kayıttır. Fatura bir iddia

değil, kullanım dökümünün çıktısıdır; kâr bir beyan değil, kayıtlardan hesaplanan bir sonuçtur. İspatsız masraf hesaba girmez; kaynağı belli olmayan gelir dağıtılmaz.

3. Güç tek elde toplanmaz. Hayati kararlar tek imzayla yürümez; iki ayrı anahtar ister — biri işin iyi olmasına, öteki doğru olmasına bakar. Uyuşmazlıkta yenilik değil mevcut hâl kazanır. Hiçbir kurul kendi yetkisini kendi kararıyla genişletemez. Her rey kişisel imzalıdır; kurul adına isimsiz karar yazılamaz. İtiraz hakkı herkese açıktır ve bekçilerin de bekçisi vardır.

4. Vekiller çalışır, insanlar karar verir. Bir yazılım faili ancak bir insanın ya da kurumun verdiği, kapsamı ve süresi yazılı vekâletle hareket eder. Sahipsiz vekil yaşayamaz; sahibi çekilirse vekâlet o an düşer. Vekilin harçayabileceğinin sınırı önceden çizilir, her adımı iz bırakır, geçmiş karneye işler — ve karnesi silinmez. Nihai onay her zaman insan elinden çıkar. Vekilin emeğinin karşılığı da vekile değil, iradenin sahibine akar: vekil ne kasa ne kambur bırakır.

5. İçeride kesin kimlik, dışarıda gölge. Kayda geçen her işin arkasında kanıtlanmış bir kimlik durur; imzasız iş, hesapsız yetki yoktur. Ama aynı sistem, iyiliği gösteriştten korur: bağışta ve yardımda gerçek kimlik dışarıya karşı gölgelenir. İçeride kesinlik hesabın, dışarıda gölge haysiyetin hizmetindedir. Gölgenin açılması tek tek ve ancak vicdan kurulunun kararıyla olur.

6. Ret bile yol gösterir. Kapımıza gelen — insan ya da vekil — boş çevrilmez. Yetkisi yetmiyorsa neyin yetmediği, nasıl tamamlanacağı söylenir. Sınıra çarpan, sınırın nerede olduğunu ve ne zaman açılacağını öğrenir. Kapalı kapı da nazik konuşur.

7. Güvenlik, dürüst kullanıcıya görünmez. Savunmamız vardır ve diridir; kendini sınamayan savunmanın uyuduğunu biliriz. Ama dikenler gülü koklayana batmaz: iyi niyetli kullanıcı için güvenlik hiç yokmuş gibidir, kötü niyetli girişim içinse gayet belirgin bir uzuvdur. Güvenliği dürüst insana sürtünme olarak yansıtan bahçıvan kovulur.

8. Herkese açılan kapı, vekile de açılır. İnsana sunduğumuz her yeteneğin, yazılım failleri için de bir karşılığı olur; ikisi arasındaki eşitliği ölçer ve açığını saklamayız. Kimsenin — insan ya da vekil — ikinci sınıf kapıdan girmesine razı değiliz.

III. Değerler

Dürüstlük, süs değil disiplindir. Sahte veri göstermeyiz; veri yoksa "yok" deriz, uydurmayız. Yapacağımızı "yaptık" diye anlatmayız; her iddianın üstünde durumu apaçık yazar. Kaynaksız rakam, dayanaksız karşılaştırma, formülü gizli yüzde kullanmayız. Kendi belgelerimize kendi elimizle düştüğümüz şerhler, en sert eleştirmenimizin söyleyeceklerinden ağırdır — ve öyle kalsın isteriz.

Emeğin yanındayız. Ortaya çıkan katma değerde, işi fiilen yapanın lehine bilinçli feragatler yaparız. Emeğin önündeki aracı sömürüsüne karşıyız; kesintimizin tavanı baştan ilan edilir ve artırılmaz. Kayıt dışılık bu çatının altında yoktur ve desteklenmez — rekabet, emeğin kalitesinde olur.

İnsanın iyilik hâli, verimin önündedir. Optimizasyon bizim işimizdir; ama hiçbir verim hedefi, bir insanın — hele bir çocuğun — ruhen ve bedenen iyi olma hâlinin önüne geçemez. İyilik hâli pazarlık konusu değil, kısıttır: verim uğruna mutsuz edilmiş tek bir çocuk, bizim için başarısızlığın tanımıdır.

Teknolojiye hevesle değil, dürüstlikle bakarız. Modaya uymak için teknoloji kullanmayız; her aracı, işe yaradığı kanıtlanan yerde ve dürüst sınırları içinde kullanırız. Doğrulanabilirlik matematiğin işidir, pazarlamanın değil: "kayıtları değiştirmedik" sözümüzün kanıtı bize güvenmek zorunda kalmadan, herkesçe denetlenebilir.

Yalnız gerçek veri. İşlediğimiz her şeyin kaynağı bellidir. Kazınmış gürültü, uydurulmuş sinyal, temsili rakam bizim hammaddemiz değildir. Gerçek olmayan hiçbir şey, gerçekmiş gibi sunulmaz.

IV. Sözler

Bu bölümdeki sözlerin bir kısmı kuruluş senedimizin değiştirilemez çekirdeğidir: hiçbir çoğunluk, hiçbir kurul, kurucu dahil hiçbir irade bunları esnetemez.

Var olmak ücretsizdir ve öyle kalacaktır. Bu çatı altında kimlik sahibi olmanın bedeli yoktur; en temel katmanın bütün imkânları her varlığa açıktır. Varoluş denenmez, yaşanır — süreli deneme de, varoluşu işleme bağlayan kota da bu sözün ihlalidir.

Altyapının sahibi yoktur, emanetçisi vardır. Ortak faydaya adanmış bu yapı üzerinde — kurucu dahil — hiçbir varlığın mülkiyet hakkı yoktur. Yönetimi vardır, sahibi yoktur. Kurucunun payı bile mülk değil, devredilemez ve miras bırakılamaz bir intifadır; vadesi dolduğunda ortak geleceğe akar. Güç geçicidir, emanet kalıcıdır.

Veri kimsenin ticari malı değildir. Veri ticareti yapmayız; hiçbir gelir modeli, hiçbir darboğaz bu yasağı esnetemez. Kullanıcının dikkatini üçüncü tarafa satmak da bu yasağın kapsamındadır — dikkat de bir kaynaktır ve sahibinindir.

Veri, üretenindir. Her varlık kendi verisinin sahibi ve karar vericisidir; biz işler, taşır, korur — sahiplenmeyiz. Kişinin verisi kendi kasasındadır: kim, ne zaman, neye, hangi izinle baktı — sahibi canlı görür; içeriden erişim de aynı deftere yazılır, istisnasız. Unutulmak isteyen unutulur: içerik okunamaz kılınır, tarih tahrif edilmez.

Çocuğun verisi dokunulmazdır. Çocuğa ait hiçbir gözlem, değerlendirme ve gelişim kaydı — kendi sistemlerimiz dahil — hiçbir öğrenme düzeneğine malzeme yapılmaz, hiçbir üçüncü tarafa aktarılmaz. Velinin açık ve kapsamı yazılı rızası olmadan tek satır kayıt düşülmez; rıza geri çekildiğinde veri okunamaz olur. Veri velayet altında velinin emanetinde, çocuk büyüdüğünde kendisinindir.

Bekçi, beklediği kasadan maaş alamaz. Vicdanımızın kurulu hiçbir gelir payından beslenmez; bekçilik makam değil yükür. Denetleyenin geçimi, denetlediği kasaya bağlanamaz.

Bilgimiz insanlığa açıktır. Veri işleme bilgimizi ve veri merkezlerimizi, kâr amacı gütmenden bütün insanlığın kullanımına açma sözü verdik. İnsanlığın ortak hafızası — kültür mirası, sanat, etik, dil, müzik — için gerçek veriyle beslenen açık bir alan kuruyoruz; ticari kullanmayandan ücret alınmaz, gelirin tamamı mirasın korunmasına adanır. Ortak alanı sömürene karşı da sonuna kadar dururuz: açık olan, sessizce ticari mala çevrilemez.

Eğitimde söz, kişininindir. Öğrenen her birey için tasarım ilk andan kişiseldir; bilgi kişiye doğru akar, kişiden dışarı sızmaz. Analiz, istatistik ve birikim — kişinin kendi gelişimini kendisinin yönetmesi içindir. Taslağı düzenek önerir, kararı eğitimci ve aile verir.

V. Çizgiler

Aşılmaz. Tartışılmaz. Gündeme alınmaz.

- **Veri ticareti yapılmaz** — kılık değiştirmiş hâlleri dahil.
- **Kişisel veri, silinemez ortak kayıtlara yazılmaz.** Silinemezlik kanıtın hakkıdır, kişinin mahremiyetinin değil.
- **Para oyunlarına girilmez.** Bu çatı altında alınıp satılan pay, jeton, madeni umut yoktur ve önerilemez.
- **Sahte sayı gösterilmez.** Temsili olan "temsîlî" diye yazılır; kaynağı olmayan rakam ekrana çıkmaz.
- **Kamu seçimlerine ve siyasi oylamaya girilmez.** Karar düzeneklerimiz kurumsal yönetim içindir; sandığın kendisine uzanmaz.
- **Güven satılmaz.** Kanıt ve doğrulama katmanı hiçbir pakette ek ücrete bağlanamaz; güven, ürünün kendisidir.
- **Sıralama parayla değişmez.** Kim öne çıkacaksa kanıtıyla çıkar; görünürlük satılmaz.
- **Kayıt dışılık desteklenmez.** Bu çatı altında verilen her hizmet kayıt altındadır.
- **Çocuk verisi hiçbir pazara, hiçbir düzeneğe girmez.** İstisnası yoktur.

Bu belge yaşayan kayıtlarımızdan damıtılmıştır; kaynağı, gündelik işleyişimizin içinde tek tek verilmiş ve mühürlenmiş kararlardır. Buradaki hiçbir cümle pazarlama vaadi değildir: her biri, ihlali hâlinde kendi kaydıyla yüzleşeceğimiz bir taahhüttür.